

Tilburgs
programma
voor
opvang en integratie
van
Antilliaanse
jongeren

Tilburg, augustus 2002

Opzet Tilburgs programma opvang en integratie Antilliaanse jongeren

1. Inleiding

De rijksoverheid stelt geld beschikbaar voor lokale opvangprogramma's voor jonge Nederlands-Antilliaanse migranten in gemeenten met grote concentraties van deze groep jongeren. Ook Tilburg hoort daarbij.

Het geld voor deze stimuleringsregeling is beschikbaar gekomen uit middelen die oorspronkelijk bedoeld waren om de inburgering op de Antillen zelf van de grond te krijgen, zodat jongeren die de oversteek maken enigszins voorbereid in Nederland zouden arriveren. Dat is door een aantal redenen niet gelukt. Vanwege toenemende signalen van een problematische start in Nederland is besloten om de middelen gericht in Nederland in te zetten in die gemeenten waar veel Antillianen wonen en waar ook veel jonge migranten naar toe trekken.

Gelet op de huidige economische situatie op de Antillen is het een illusie te denken dat de komst van jonge Antillianen naar Nederland de komende tijd drastisch zal verminderen. Tilburg is daarbij een van de gemeenten in Nederland waar veel Antillianen wonen en komen wonen. De Antilliaanse gemeenschap blijkt de afgelopen jaren in Tilburg sterk gestegen te zijn. De aantallen uit de bevolkingsadministratie laten een toename zien van 2.700 in 1997 naar 4.575 in 2002 (cijfers per 1 januari). Voor de leeftijdscategorie 16 t/m 25 jaar zijn de cijfers 575 en 1.111. Over de afgelopen jaren zijn dat relatief iets meer meisjes/vrouwen geweest (tussen de 52 en 55%) dan jongens/mannen.

De leeftijdsopbouw wijkt af van die van de totale bevolking: binnen de populatie Antillianen is 24,3 % in de leeftijdscategorie 16 tot en met 25 jaar, binnen de totale bevolking is het aantal jongeren in deze leeftijdscategorie slechts 14,6 %.

Het verloop onder deze groep jongeren is ook vrij hoog: In 2001 vestigden zich in Tilburg 358 jonge Antillianen (leeftijdscategorie 15-29 jarigen) en vertrokken er 172 weer.

De gemeente en instellingen/organisaties staan nu voor de gezamenlijke uitdaging om de betreffende nieuwkomers op te vangen en op te nemen in de Tilburgse samenleving. Het niet oppakken van die uitdaging zal waarschijnlijk betekenen dat overlastsituaties die nu al geconstateerd worden, verder zullen toenemen (zie ook rapport *Huisvestingsproblemen van Antillianen in Tilburg*).

Het Tilburgse opvang- en integratieprogramma voor Antilliaanse jongeren dient in dat opzicht ook een belangrijke preventieve rol te vervullen. Het programma is opgesteld in intensief onderling overleg en samenwerking met vertegenwoordigers van de Antilliaanse gemeenschap (met name vanuit de organisaties Sirkulo Antiyano Tilburg en Yudansa), steunpunt voor multiculturele ontwikkeling in Noord-Brabant Palet, de stichting Maatschappelijke Opvang Midden-Brabant Traverse en de diensten Publiekszaken, Stadszaken en Wijkzaken van de gemeente Tilburg.

2. Globale omschrijving Tilburgs programma

Het doel van het Tilburgse opvang- en integratieprogramma is het verbeteren van de opvang en integratie van jonge Antillianen in de gemeente Tilburg. Om dat te bereiken zal het inburgeringstraject in brede zin nauwer op deze doelgroep afgestemd worden. Met 'in brede zin' wordt bedoeld dat het naast de oriëntatie op Nederlandse samenleving en taal ook scholing, arbeidstoeleiding en ondersteuning op diverse levenssterreinen onderdeel van het programma zijn.

Essentieel voor het nieuwe programma is dat er woonbegeleiding geboden gaat worden. Dit vanuit de ervaring totnogtoe dat veel Antilliaanse jongeren bij inburgerings- en stimuleringstrajecten afvallen vanwege het ontbreken van een stabiele huisvestingssituatie.

De jongere die deelneemt wordt in principe voor maximaal twee jaar woonbegeleiding geboden in combinatie met het inburgeringstraject. Daarna zal hij of zij grotendeels zelfstandig moeten kunnen wonen en functioneren.

Het programma zal niet geïsoleerd opgezet worden louter voor de aan het programma deelnemende jongeren, maar zal ook van nut moeten zijn voor andere jonge Antillianen. Zodat ook degenen aan wie geen woonbegeleiding geboden kan worden profijt zullen hebben van de intensievere aanpak.

Naast de opvang van jongeren geldt **bovendien** als belangrijke nevensdoelstelling het verbeteren van de toegankelijkheid van de bestaande voorzieningen voor de gehele Antilliaanse bevolking.

Dit laatste kan gerealiseerd worden door met name in de inburgerings-, ondersteunings-, scholings- en arbeidstoeleidingstrajecten meer maatwerk te gaan realiseren voor de Antilliaanse burgers. Dit zal geschieden door het stimuleren van gerichte aandacht vanuit de uitvoerende instellingen en organisaties voor de mogelijkheden en belemmeringen voor Antillianen. Dat proces zal ondersteund worden door een Antilliaanse adviesgroep die regelmatig met uitvoerders en beleidsbepalers rond de tafel zal gaan zitten om knelpunten in de uitvoering zoveel mogelijk te voorkomen. Het wordt zeer belangrijk geacht dat over de volle breedte gewerkt wordt aan het verbeteren van de levenssituatie van Antillianen in Tilburg.

3. Doelgroep

Het stimuleringsprogramma heeft ten dele een preventief karakter. De doelgroep keuze is hiervan een belangrijk aspect. Het gaat om:

- Antilliaanse jongeren tussen 16 en 25 jaar die vraagstukken tegen komt bij het verwerven van een eigen plek in de Nederlandse c.q. Tilburgse samenleving,
- hierbij onvoldoende steun en hulpbronnen hebben uit eigen (familie)kring
- waarbij het voorspelbaar is dat - wanneer deze steun blijft ontbreken - zij een reëel risico lopen op nog grotere problemen in hun bestaan.

De keuze voor deze doelgroep is belangrijk voor de aard, variatie en intensiteit van het ondersteuningsaanbod en de huisvestingsvorm die geboden gaat worden.

De omschrijving van de doelgroep zal in de verdere voorbereiding (najaar 2002) nader gespecificeerd worden op basis van concrete gegevens van potentiële deelnemers.

Daarbij zal ook aandacht moeten zijn voor de jongeren die er net niet voor in aanmerking komen wegens te zware of te lichte problematiek. Daarnaast is het goed om ook aan wachtlijstbewaking te doen in de vorm van ambulante coaching. Ook dat punt zal in de verdere voorbereiding meegenomen worden.

Tot slot is het nog belangrijk om te vermelden dat het opvang- en integratieprogramma niet ingezet zal worden op de groep zeer problematische criminele jongeren. Wel zal het een actieve verwijzingsfunctie voor deze groep vervullen (zie verder § 8.3).

4. Intake en centraal casemanagement

De doelgroep bestaat dus uit Antilliaanse jongeren die nog onvoldoende ingeburgerd zijn. Dat kunnen jongeren die pas onlangs in Nederland c.q. Tilburg zijn gekomen, maar ook jongeren die hier al een paar jaar zijn. Om de opvang en integratie voor deze jonge Antillianen te verbeteren zal het noodzakelijk zijn dat de activiteiten die daarvoor worden ingezet voldoende zijn en bovendien goed op elkaar worden afgestemd.

De gemeente Tilburg zal de sectie Inburgering (Publiekszaken / Sociale Zaken) hierbij een centrale rol geven.

De algemene taak voor deze sectie Inburgering is het om potentiële inburgeringsklanten op te roepen en om in overleg daarmee te bepalen of inburgering nodig is en welke doelen daarbij nagestreefd dienen te worden. Per inburgeraar wordt vervolgens conform het Tilburgse Polismodel een contract opgesteld waarin afspraken en wederzijdse verplichtingen staan opgenomen. De sectie Inburgering is vervolgens ook verantwoordelijk voor het toezien op het traject dat voor de inburgeraar is gekozen en dat afspraken door klant en instellingen worden nagekomen (ook wel aangeduid met casemanagement).

Deze werkwijze is voor een deel nog in opbouw binnen de gemeente Tilburg.

Gelet op het belang van een goede opzet van het stimuleringsprogramma zal bij die opbouw de komende maanden bijzondere aandacht aan jonge Antillianen gegeven gaan worden. In de zin dat de jongeren die er voor in aanmerking komen nauwgezet begeleid zullen worden, dat die aanpak afgestemd zal worden met de doelgroep en dat daarbij overleg zal worden gevoerd met de Antilliaanse adviesgroep. Doel is heel nadrukkelijk om de inburgering succesvoller te laten worden voor jonge Antillianen wat voor beide kanten een belangrijk leerproces zal zijn.

Aanmelding zal enerzijds geschieden via het loket nieuwkomers anderzijds zullen ook andere kanalen benut moeten worden om de in Tilburg verblijvende en voor dit programma in aanmerking komende jonge Antillianen in beeld te kunnen krijgen. Deze kanalen zijn te vinden bij de Antilliaanse gemeenschap, jongerenwerkers, het Concentratiepunt Risico Jongeren, Jeugdzorg, (jeugd)reclassering, Raad voor de Kinderbescherming, Jongerenpension e.a.

De wijze waarop dit laatste het beste kan geschieden, zal in het najaar van 2002 in onderling overleg bepaald worden.

Gelet op de mobiliteit die de doelgroep binnen Nederland kenmerkt, zullen er ook afspraken gemaakt moeten worden met andere gemeenten waar veel Antillianen wonen over - indien nodig - snelle dossieroverdracht teneinde het inburgeringsproces niet verder te vertragen. In het landelijk overleg met de 18 Antillengemeenten zal dit op de agenda geplaatst worden.

Bovenstaande aanpak geldt met name voor de leeftijdscategorie 18 - 25 jaar. De Antillianen in de leeftijd 16- 18 jaar¹ zijn namelijk nog (gedeeltelijk) leerplichtig en behoren daardoor niet tot de doelgroep voor inburgering.

Bij het signaleren van jongeren uit deze leeftijdscategorie die extra steun nodig hebben bij hun integratie zal de leerplichtambtenaar een centrale rol vervullen. Hierop zal nader teruggekomen worden in § 8.1.

Ook met de uitkeringsafdeling van Sociale Zaken zullen nadere afspraken gemaakt worden over deelnemers aan opvang- en integratieprogramma, opdat overeengekomen inburgeringstrajecten ook volledig afgerond kunnen worden. Bezien zal worden in hoeverre het programma in dat opzicht als experiment kan gelden.

Vanuit de sectie Inburgering zullen verder trajecten in gang gezet worden ten behoeve van de opvang en integratie van jonge Antillianen. Die zullen deels bestaan uit activiteiten die onderdeel uitmaken van het reguliere inburgeringaanbod (taalonderwijs bij ROC, maatschappelijke begeleiding door Stichting Nieuwkomers- en Vluchtelingenwerk en afspraken met de uitkeringsinstantie (Centrum Werk en Uitkering). Daarnaast zijn er aantal voorzieningen/activiteiten die specifiek voor de doelgroep van het stimuleringsprogramma zullen worden ingezet. Dat zijn woonbegeleiding en coaching/mentoring vanuit Traverse en de Antilliaanse gemeenschap en het stimuleringsproject Un Alternativa Nobo (zie verder § 7).

Daarbij past wel het principe voor wat hoort wat. Belangrijk is dat de deelnemers gemotiveerd zijn om hun eigen situatie te verbeteren. Per deelnemende jongere zal daarbij een individueel traject en het beoogd eindresultaat beschreven worden, met daarin vastgelegd wat van de jongere alsmede van de begeleidende instanties verwacht wordt. Wanneer de jongere zich niet aan de afspraken houdt, zal hij/zij het programma en de betreffende woning moeten verlaten. Mochten de begeleidende instanties in gebreke blijven, dan zullen zij daarop uiteraard ook aangesproken worden door de sectie Inburgering. De insteek is evenwel dat met goede woonbegeleiding, coaching/mentoring en maatwerk vanuit de instellingen uitval gering zal zijn.

5. Woonbegeleiding vanuit Traverse

Al eerder is aangegeven dat het ontbreken van een stabiele huisvestings situatie als een zeer belangrijke oorzaak wordt gezien voor de gebrekkige integratie van jonge Antillianen. Gelet daarop zal Traverse voor het stimuleringsprogramma een 20-tal woonbegeleidingsplaatsen gaan opzetten.

Traverse is een organisatie voor maatschappelijke opvang in Midden Brabant. Traverse heeft drie hoofdwerkvormen, te weten:

- Internaten
- Crisisopvang en Dienstencentrum
- Begeleid Wonen

---

¹ Een deel van 16 en 17 jarigen kan overigens, afhankelijk van de specifieke situatie, mogelijk ook al voor inburgeringstrajecten in aanmerking komen.

Onder begeleid wonen vallen diverse vormen van woonbegeleiding voor mensen die hulp nodig hebben bij het zelfstandig kunnen wonen. Het gaat om een jongerenpension, aanleunwoningen, ambulante woonteam en een interventieteam. Belangrijk daarbij is dat de wijze van woonbegeleiding steeds afgestemd wordt op de betreffende doelgroep. Ook voor dit opvang- en integratieprogramma zal dat gelden.

Bij het aantrekken van nieuwe medewerkers hiervoor zal kennis van en ervaring met de leefwereld van jonge Antillianen een belangrijk selectie criterium zijn. Zo mogelijk zullen ook de begeleiders van Antilliaanse afkomst zijn.

Er zal gestart worden met 20 capaciteitsplaatsen. Dat aantal maakt het mogelijk om een apart team te formeren dat zich op deze groep toelegt en het is waarschijnlijk een realistisch aantal op grond van de middelen die beschikbaar zijn en komen. Of hiermee de volledige behoefte onder de doelgroep in Tilburg beantwoord wordt is overigens twijfelachtig. Bij de verdere voorbereiding van het opvang- en integratieprogramma komend najaar zal daar dieper op ingegaan worden.

Ten aanzien van de 20 plaatsen worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Gespreide huisvesting, voor eenpersoonshuishoudens en eventueel huisvesting voor kleine groepjes (2 tot 3) met gemeenschappelijke voorzieningen.
- Samenwerking op het punt van woonbegeleiding en coaching.
- Een begeleidingsintensiteit van circa 4 contact-uren per week per jongere voor de coachings- en woonbegeleidingsactiviteit tezamen.

Kern van de woonbegeleiding vanuit Traverse is dat geen overnemend gedrag naar andere instellingen en organisaties dient plaats te vinden. De jeugdhulpverlening, de geestelijke gezondheidszorg, arbeidstoeleiding enzovoort behouden hun verantwoordelijkheid voor de doelgroep. Wel is het zaak dat doorverwijzing en signalering goed geregeld is. Vanuit de andere vormen van woonbegeleiding bestaat daarvoor al een goed werkend netwerk. Voor het opvang- en integratieprogramma zal dat aangewend en zondig uitgebreid worden. In vergelijking met de sectie inburgering die het casemanagement op hoofdlijnen zal verzorgen, zal Traverse het casemanagement op het praktische dagelijkse niveau voor haar rekening nemen. Over de onderlinge afstemming hierbij zullen de sectie Inburgering en Traverse komend najaar heldere afspraken maken.

De gemeente Tilburg heeft aan de Tilburgse woningcorporaties is gevraagd om hun medewerking aan dit opvang- en integratieprogramma te verlenen door per 1 januari 2003 een twintigtal wooneenheden beschikbaar te stellen. Er wordt van uitgegaan dat de corporaties aan dit verzoek zullen voldoen. Verwacht wordt dat uiterlijk medio november 2002 bekend is welke panden voor het opvang- en integratieprogramma benut kunnen worden.

6. Coaching / mentoring

De wijze van coaching/mentoring wordt op dit moment nader uitgewerkt door Traverse en de zelforganisaties Yudansa en Sirkulo Antiyano Tilburg. Palet (steunpunt voor multiculturele ontwikkeling in Noord-Brabant) biedt bij dat proces ondersteuning. Coaching wordt gezien als het op een persoonlijke wijze ondersteunen van de jongere bij het kiezen van doelen in zijn leven, het opbouwen van een sociaal netwerk, het gemotiveerd houden en dergelijke.

Als uitgangspunt geldt dat de woonbegeleiding en coaching/mentoring als een geheel gezien moet worden. Het moet naadloos op elkaar aansluiten.

7. Un Alternativa Nobo

Un Alternativa Nobo is een stimuleringsprogramma voor jonge Antillianen en Arubanen gericht op toeleiding naar scholing en werk (deels gesubsidieerd door het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid). Doelstelling is het om in de periode van mei 2002 tot en met mei 2004 40 Antillianen (16-45 jaar) 60 Antillianen in de leeftijdscategorie 16-45 jaar op een traject zetten naar werk, opleiding of sociale activering. Voor een belangrijk deel betreft het dezelfde doelgroep. Zoals al eerder aangegeven werd ook in Un Alternativa Nobo geconstateerd dat het ontbreken van een stabiele huisvestings situatie een belangrijke reden is waarom Antilliaanse jongeren afhaken.

Het nieuwe stimuleringsprogramma schept daarmee de voorwaarden voor het meer succesvol

kunnen zijn van Un Alternativa Nobo.

8. Reguliere en overige trajecten

Naast de specifieke voorzieningen die in het kader van het opvang- en integratieprogramma en Un Alternativa Nobo geboden kunnen worden zijn, zal er ook gebruik gemaakt worden van de reguliere voorzieningen. Belangrijk daarbij is om steeds van een ketenbenadering uit te gaan. Het geheel en niet de onderdelen moet bijdragen aan een succesvolle integratie van jonge Antillianen in de Tilburgse samenleving. Onderstaand wordt nader ingegaan op beleidsterreinen van waaruit in ieder geval nadere aandacht voor deze doelgroep noodzakelijk wordt bevonden:

8.1 Onderwijs

Leerplicht en partiële leerplicht

Een deel van de doelgroep is nog (partieel) leerplichtig.

De aanpak in het Tilburgse onderwijs daarbij is dat leerplichtige individueel benaderd worden (geen doelgroepbenadering) en dat trajecten die voor een leerling opgezet worden binnen het reguliere onderwijssysteem moeten passen.

Jongeren die hiervoor in aanmerking komen zullen beoordeeld worden door de commissie alternatieve trajecten. De leerplichtambtenaar vervult daar een centrale rol in. Met de leerplichtambtenaar en het onderwijs zullen nadere afspraken gemaakt worden om potentiële deelnemers voor het opvang- en integratieprogramma goed in beeld te kunnen krijgen en houden.

Met name het overdrachtsmoment is belangrijk (grens is 18 jaar, daarna dient er overdracht richting Centrum werk & Inkomen plaats te vinden). Informatie-uitwisseling is überhaupt zeer belangrijk om te voorkomen dat jongeren tussen de wal en het schip terecht komen. Daarnaast neemt de leerplichtambtenaar ook nog deel aan het overleg Concentratiepunt Risico Jongeren. Ook daarin zal naar verwachting een deel van de doelgroep van het stimuleringsprogramma besproken worden.

De sectie inburgering en de leerplichtambtenaar zijn inmiddels in overleg om te bezien hoe de informatie-uitwisseling het beste vorm gegeven kan worden.

8.2 Hulpverlening en maatschappelijke begeleiding

Zoals eerder aangegeven zal de sectie Inburgering het centrale casemanagement verzorgen van de deelnemers aan het opvang- en integratieprogramma. Daarin zullen ook de contacten en afspraken met de hulpverlenende instanties geregeld worden. Vanuit Traverse zijn er met de diverse Tilburgse en Midden-Brabantse hulpverleningsinstanties veel functionele contacten. Voor de opvang- en integratie van Antilliaanse jongeren zal het met name van belang zijn om de lijnen met de jeugdhulpverlening, de stichting Nieuwkomers- en Vluchtelingenwerk, de verslavingszorg, de geestelijke gezondheidszorg kort te laten zijn.

8.3 Politie , justitie en (jeugd)reclassering

Het opvang- en integratieprogramma heeft vooral een preventief karakter. Dat zal echter niet voorkomen dat een deel van de deelnemers toch met politie en justitie in aanraking komt of reeds is gekomen. Ook met deze partijen zullen de sectie inburgering en Traverse korte communicatielijnen moeten hebben. Met name ook om afspraken te kunnen maken over jongeren die dicht tegen ernstige criminaliteit aanhangen of daarin al terecht zijn gekomen.

Het is de bedoeling om de betreffende jongeren van verder afglijden van het rechte pad te behoeden.

9. Beoogde resultaten

Het opvang- en integratieprogramma wordt ingezet om de inburgering van jonge Antillianen meer structuur en meer kans van slagen te geven. Bij de woonbegeleiding zullen 20 capaciteitsplaatsen beschikbaar komen. Er wordt naar gestreefd om per jaar minimaal 10 Antilliaanse jongeren de stap naar zelfstandige huisvesting te laten maken. Daarnaast is het de bedoeling dat na twee jaar nog eens minimaal 30 Antilliaanse jongeren per jaar het overeengekomen individuele inburgeringstraject overeenkomstig de afspraken afronden.

(N.B.: genoemde aantallen zijn op dit moment nog niet onderbouwd. In het najaar zal de beoogde doelgroep concreet in beeld gebracht worden. Op basis daarvan kunnen de aantallen aangepast worden.)

Naast deze resultaten voor individuele jongeren moet het programma er ook toe bijdragen dat het inburgeringsproces voor Antillianen in Tilburg beter gaat verlopen. In de verdere voorbereiding zal nader omschreven worden welke criteria daarbij gehanteerd zullen worden.

10. Tot slot

Het opvang- en integratieprogramma wordt in eerste instantie opgezet als een project. Een project dat vanuit het rijk slechts op een tijdelijke (3 jaar) financiële ondersteuning kan rekenen.

In hoeverre het programma daarna door kan gaan is op dit moment niet aan te geven. Wel kan gezegd worden dat een succesvolle aanpak het belang van voortzetting gemakkelijker zal aantonen.

Gelet bovendien op de noodzaak van een goede opvang en integratie van jonge Antillianen vraagt dat nu al van de verscheiden partijen die bij het programma betrokken zijn om er gezamenlijk de schouders onder te zetten teneinde er het beste uit te halen. En dan gaat het niet alleen om het realiseren van de 20 capaciteitsplaatsen, maar nog veel meer om tot stand brengen van een goede samenwerking tussen organisaties, instellingen en de Antilliaanse gemeenschap. Als dit laatste lukt dan hoeven we ons over de structurele effecten waarschijnlijk niet meer zoveel zorgen te maken.

Dat laat onverlet dat gedurende de looptijd van het programma duidelijk zal moeten worden hoe het opvang- en integratieprogramma voor Antilliaanse jongeren voortgezet kan worden. De gemeente Tilburg zal daarover in het tweede projectjaar op basis van een tussentijdse evaluatie besluiten over nemen.